

עוני מלחמה בחנוכה

זו הפעם הראשונה, מאז 1945, נפל שוב צל מלחמת-העולם על ישראל. במשך חמש שנים היתה המלחמה נושא למאמרים, בדיחות, שיחות חולין, השבוע, כשנתברר כי הסינים פרצו לקוריאה, וכי הטלת הפצצה האטומית עומדת על סדר היום, החל כל איש לעשות בלבו את חשבון הגנש: מה יקרה למדינת ישראל הקטנה, המבודדת והמנותקת, אם תתעורר באחד הימים הקרובים ותקרא בעתון: מלחמה.

מול התחרות כזאת לא יכול ענין-המלחמה המקומי, הקטן, להטיל את הצל הראוי לו. "הליגיונרים הקימו מחסום על הכביש המוביל לאילת?" צעקו הכותרות. אמנם, הסתבר שה"מחסום" לא היה אלא שלט אדיב למדי על הכביש ועליו כתוב בעברית כי אין מעבר. התשובה היתה אדיבה לא פחות: קצין רכוב על גיפ מסר אולטימטום (משמע שהיחסים הישראליים-ערביים עולים לרמת התרבות האירופית). ואחר-כך ניגשו חיילי צ. ה. ל וסילקו את ההודעה הירדנית. חיילי הלגיון והקפטן הבריטי הצעיר,

שפיקד עליהם, הסתכלו במחזה ב"התאפקות מופתית", עד שהתפתחה חליפת פגמים קטנה. המחאות הומטרו על פקידיו אר"ם, כרגיל. אולם הפקידים האומללים, לא היתה דעתם פנויה לכל אלה. הם הסתכלו בחרדה — ממש כמו שולחי המחאות בתל-אביב וב"רבת-עמון — לעבר ההרים המושלגים של קוריאה.

האשלה

צ'אוס לא התרגש

במלון "ריץ" סערו הרוחות. "אתם עשיתם אותי לצחוק!" צעק נכרי נרגז (בעל ניב יווני מובהק). "הסוכנות שלי מחזיקה אותי בישראל, לא כדי שאכתוב על צריפרים נים ונצנע, אלא כדי שאשלה לה סיפורים כגון זה!"

"זה" היה סיפור נסיעתו של דויד בן-גוריון לנופש ביוון. סיפור שהועלם מי עיני העתונאים המקומיים והזרים עד שהיה מאוחר.

אלם הסערה ב"ריץ" היתה רק זעזוע קל, שהשוואה לסופת-הערעורים, שהתחוללה אותה שעה בעתונות היוונית. ראש ממשלת ישראל ירד מן המסוס, פרש את זרועותיו בתנועה של דחיה וביקש לסלק את כל העתונאים והצלמים היוונים שבאו "לכסות" את המאורע: ביקורו הראשון של ראש ממשלה ישראלי ביוון, מאז ביקורו של אלכסנדר מוקדון, ראש ממשלת יוון בשעתו, בישראל. לא ברור מה אמר אלכסנדר הג' דול לעתונאים ולצלמים הישראליים, אך קשה להניח כי הצטיין באותה מידה של טאקט.

העתונאים היוונים לא היו רגילים ליחס כזה. הם הקימו צעקה גדולה: פגיעה באדני בות הציבורית, ולולו בזכויותיה של חצי-חונות החפשית. ואילו ראש הממשלה, שדעתו על העתונות (שכולה "צהובה") ידועה היטב, לא התרגש כלל. הרי העתונאים ה'

ישראליים לא התרגשו אחרי מעשים הרבה יותר אימפולסיביים.

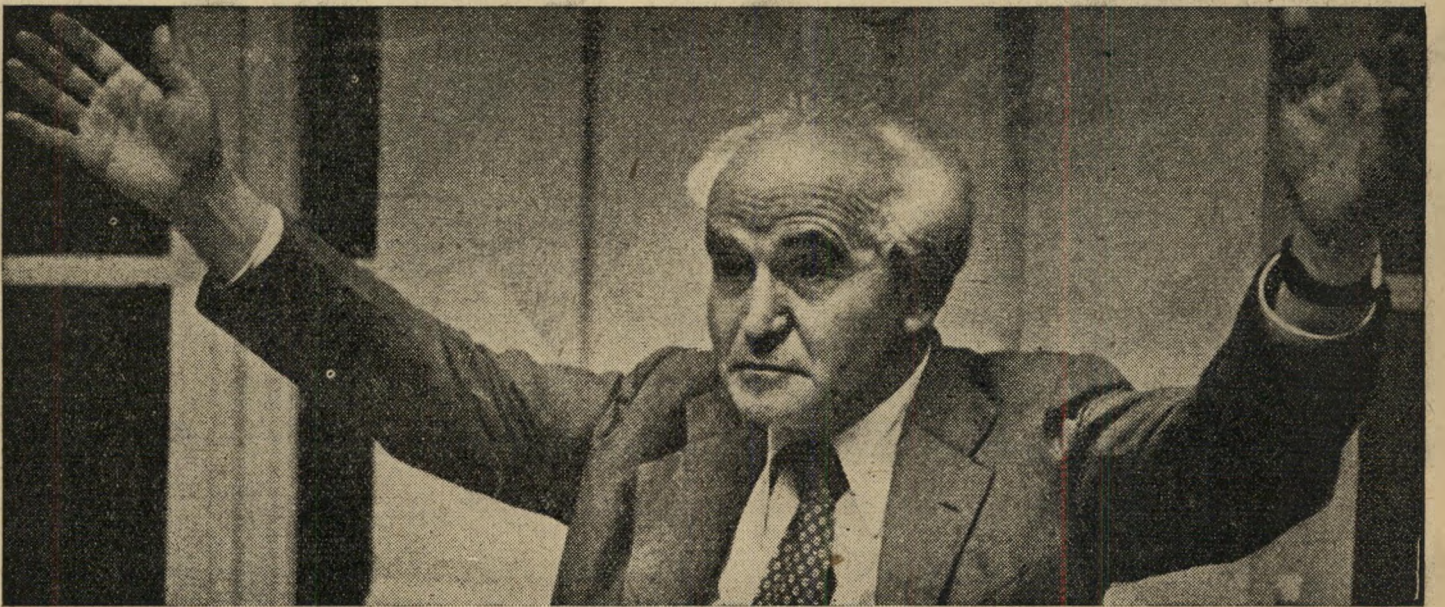
התוצאה העיקרית של האינצידנט: הסיי כויים להתקרבות ישראלית-יוונית, שנברו אחרי הסכסוך הפרטי בין פארוק והמלכה פרדריקה (ראה מדור "במרחב") נראו הש' כער רופפים ביותר. ורק צ'אוס ואפרודיטה קיבלו את ראש הממשלה בסבר פנים יפות. בהיותם עשויים משיש לא יכלו להתרגש.

ממקדשיה הקלאסיים של יוון, טס ראש הממשלה לאוקספורד, לשם השתלמות-בוק בידעותיו הקלאסיות, וכפי שטוענים יויד עיידבר: לשם דיון על האמנה היס-תיכונית, שתכלול גם את יוון, תורכיה (שם ביקר משה דיין) ומצרים (ששר-החוזק שלה שוהה אף הוא בלונדון).

הכנסת

הסקה מרכזית ופנינים

באותו יום, שהופעלה לראשונה ההסקה המרכזית בבניין הכנסת החדש, שברחוב המלך דוד, איחל יושב ראש הכנסת אריכות ימים ובריאות לצושי המדינה — ליום הולדתו ה-76, וביקש את חבר הכנסת אלי-עזר קפלן (ששהה בעת המשבר. הממשלתי

דוד בן-גוריון

באתונה, שאלה קרה

והקמת ממשלת ה-13 בארצות-הברית ובאני גליה) להצהיר הצהרת אמונים.

שר האוצר גבה הקומה והקרה, שהיה לבוש חליפה אפורה בהירה התחייב, בקולו הצלול, לשמור אמונים למדינת ישראל ול-חוקיה, לקיים את החלטות הכנסת.

אחר הועמדה לדיון הצעת החוק לתיקון פקודת הגבלת שכר דירה (דירות, בתי עסק) — ההופכת קבלת דמי מפתח לעבירה פלילית. מאסר וקנס צפויים למשכירי דירה, או בית עסק, ללא הערכה מוקדמת של השכר ע"י הממונה לכך מטעם השלטונות. רבים טענו כי חוק זה נוגד את חוק עידוד השקעות ההון — מי ירצה לבנות, כאשר לא תובטח אמורטזציה מהירה ע"י השתתפות השוכרים בהוצאות?

החכות הפך יותר ויותר לדו-שיח בין מצודי שיטת המשק החפשי, לחסידי מדינת הרווחה. כדוגמת אנגליה.

אליהו מזור, איש החזית הדתית, בעל הזקן המכסיף, התרעם על הממשלה שדלתה פנינה זאת מתקנות שעת החירום, שהאנג' לים התקינו לפני 7 שנים, כדי להצניח במדינה. והרי "...עניין דמי המפתח... הפך למושג ברור ומקובל במדינה. והג' הלח מס הכנסה קבלה אותו כסעיף הכנסה בכל בית חדש...". "ומה" המשיך לנדא (חרות) "יהיה אם יוכח... שבעל בית לקח דמי מפתח, והממשלה לקחה 50% מדמי מפתח אלה לקופתה (כמס הכנסה) — האם שר האוצר או שר ארץ בישראל, יתחלק גם עם המאסר שיוטל על אותו בעל בית?"

אשה קנטרנית ומשטרי קומי-ניסמי: מפ"ם, שתמכה בחוק, תבעה בפי חנו רובין, שהממשלה תקבע נורמה של דיור לכל אורח במדינה.

אחר נקם הרב שאג' (דתיים) ברובין אשר אמר, כי הוא תומך בחוק, מפני שמזור מתנגד לו — אחר זה מוכיר את האגדה התלמודית על האשה הקנטרנית.

אותה אשה היתה עושה תמיד את ההיפך ממה שביקש בעלה. עד שהתערב בנו, וכאשר האב ביקש מאמו שתבשל שעועית אמר לה (הבן): אבא אמר שתבשיל עדשים; והיא — כמובן — בשלה שעועית.

מוכיר מק"י גבה המצח, מיקונים, רעם נגד רחחיהם המופרזים של יבואני חמרי הבניין (400-300%) והבטיח, כתשובה לק' ריאת ביניים של סרלין (הציונים הכלליים): "משטר קומוניסטי יהיה (בישראל) — מפני שהפועלים רוצים בו, וכאשר הפועלים רוצים בו, יכול להיות לך (המרכוז) רוב בפרלמנט, אבל הם ישיגו אותו". קריאה: "למה לא הצביעו בעדו?" מיקונים, בהרמת יד מרגעת -- "צביעו, צביעו!"

אחר תבע ביטול זכויות היתר של בעלי ההון במדינה, ודרש מסירת יבוא חמרי הבניין לידי הממשלה, שתעמיד את מחיריהם תחת פיקוח חמור.

עשרת הדברות ורבע כנסת

סרלין, שתבע ליגליזציה של דמי המפתח, הזהיר בפני כוחו הריטורואקטיבי של החוק (ליום החקיקה בראשונה — ספטמבר 1943): העיר כי דבר זה עלול לעורר אלפי תביעות להחזרת דמי מפתח, ומכאן — אי יציבות כללית במשק.

● דנה בתקציב משרד החינוך והתרבות — באיחור של חמשה חדשים — בגודל 4,678,500 לירות — מהן עשרת אלפים לארגוני הספורט במדינה.

● פנקס, כיור וועדת הכספים, ניבא על צנע בחינוך — הקטנת שעות הלימודים בבתי הספר של היישוב הוותיק, על מנת להבטיח כוחות הוראה לילדי העולים.

● העבירה לממשלה, לטיפול, הצעה ל-סדר היום של ספיר (ציונים כלליים) על המצב העגום של הפרדסנות, עם המחירים הגמורים עבור הפרי באירופה.

● וקבלה את חוק מס נסיעות לחוץ לארץ (מס מקסימלי של 50% ממחיר הכרטיס).

האשק

עקשן חסידי

"אם לא הצלחתי בענין המיליארד ה' אמריקני, נשתדל להפיק מיליארדים אחרים", — הרהר שר האוצר, אליעזר קפלן, לאחר שהיה של 4 שבועות בארה"ב. מתוך תקווה הפנה את צעדיו מניו-יורק ללונדון, מושבה הקבוע של חברת האשלג הא"י.

אם ביחס למיליארד הוולאריים היה רצון טוב רק בצד אחד — בצד הרוצה לקבל, הרי בים המלח טמונים באמת מיליארדים המכחים למקבל:

22- מיליארדים כלוריד מגניון, 11 מיליארד כלוריד נתרן, 6 מיליארד — כלוריד אשלגן, מין מגניון (מגנזיום) וכו', אולם ש' לוש שנים עברו מאז שיתוק מפעלי האשלג בסדום, ו' כחונתיה הכנות של חברת האשלג, בנר גע לעתיד המפעל בישראל, עוררו הסתייגויות שונות.

אם מדברים על ים המלח ומפעל ה' אשלג, עולה מיד שמו של משה נר-בומייסקי. האיש ש' גולד בסביבה, למד בבתי ספר טכניים גבוהים ברוסיה וב' גרמניה. הרעיון עלה לראשונה בדעתו בזמן ששהה בגר' מניה. זה היה בש' נת-1906, ואז בא בדברים עם פרופ' אוטו וורבורג. בעקבות הרעיון התלה עבודת הכ' נה; משה נובומייסקי עלה ארצה, התישב בגדרה בבית ובאחוזה, שמצאו חן בעיני אביו — אחוות דב שפק לובובסקי.

הוא החל עורך בדיקות כימיות אנליטיות של מי ים המלח. הבדיקות נמשכו בעקש' נות יהודית, ובשנת 1930 (שנתיים אחרי שנשא לאשה את בתו של יצחק יידיץ' ברטה) התחילה חברת האשלג בא"י בפעולת' חיה, כתברה בעלת זכיון מאת ממשלת המנדט הבריטית.

אם כי הוקמה החברה ביוזמה יהודית ובהון יהודי, הועמדו בראשה דווקא אישים בריטיים. כיושב ראש הנהלה מונה הרון ליטון, מ"מ המשנה למלך ההודי לשעבר, ומי שהיה מושלה של בנגל, והוליד גלג' קובר, ראש החברה המסחרית הידועה, "טני נט", בעלת מפעלי אשלג בארצות אחרות, קיבל את הסוכנות הראשית לשיחך תוצרת החברה.

"שנור" — ביוזם. התעשייה הגרמנית לא קיבלה באדישות את הקמת מפעל מתי' חרה רציני בישראל; בשיתוף פעולה עם הסרוסטים הצרפתיים, החלה במלחמת תגור' פה נגד מפעלי האשלג בישראל, מתוך מגמה להתנקם ע"י מלחמת מחירים ולחץ כלכלי.

החברה הא"י, לאחר מאבק קשה, הח' זיקה מעמד, ובסוף 1947 הגיעו רוחחיה ל-2/2 מיליון לי"ש, לעומת 23 אלף ב' 1932.

עם פרוץ מלחמת העצמאות שותקו לגמרי מפעלי האשלג. החלק הצפוני, שנתפס בידי הלגיון, הוא עיקר המפעל. החלק הדרומי שמוקם עתה הוא, למעשה, מפעל חדש לגמרי. היתה זו פגיעה חמורה בכלכלה: האשלג תפס מקום שני בייצוא אחרי פרי